

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Miia Koukkunen

GREEN CAREN TOTEUTUS SUOMESSA

Opinnäytetyö
Elokuu 2014

OPINNÄYTETYÖ
Syksy 2014
Maaseutuelinkeinojen
koulutusohjelma
Sirkkalantie 12 A 2
80100 Joensuu
Puh. (013) 260 6900

Tekijä
Miia Koukkunen

Nimeke
Green Caren toteutus Suomessa

Toimeksiantaja
-

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä selvitettiin, mitä Green Care on. Työssä paneuduttiin Green Caren edellytyksiin, tavoitteisiin ja historiaan sekä esitettiin sen erilaisia toimintamuotoja. Pyrittiin myös selvittämään Green Care -toiminnan nykytila. Tutkimusta varten haastateltiin seitsemää erilaista suomalaista Green Care -yritystä. Haastattelujen tarkoituksena oli näyttää, minkälaista Green Care -toimintaa Suomessa on mahdollista harjoittaa ja mikä yrityksiä on motivoinut toiminnan aloittamiseen.

Tutkimuksen aineisto kerättiin pääasiassa Internetissä julkaistuista tutkimuksista sekä erilaisten asiantuntijoiden ja yhdistysten kotisivuilta. Haastattelut toteutettiin puhelimitse puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Puhelinhaastattelut äänitettiin ja litteroitiin, minkä jälkeen kirjoitettiin yritysesitykset. Yritysesitykset sijoitettiin tekstissä vastaavan toimialan esittelyn jälkeen.

Tutkimuksessa havaittiin Green Care -käsitteen lievä epäselvyys. Käsitettä pyritään kuitenkin kehittämään ja päivittämään jatkuvasti, ja Green Careen liittyen on myös Suomessa kesken erilaisia kehittämishankkeita. Haastatteluun osallistuneet Green Care -yrittäjät kokivat työssään motivoivaksi ja palkitsevaksi mahdollisuuden työskennellä luonnon ja eläinten keskellä. Vaihtelevan haastavaksi yrityksissä koettiin byrokratian jäykkyys, toiminnan markkinointi ja asiakkaiden löytäminen sekä joskus myös tuen ja rahoituksen puute. Tietämystä Green Care -toiminnasta ja sen vaikuttavuudesta vastaajat haluavat yksimielisesti lisätä.

Kieli Suomi

Sivuja 45
Liitteet 1
Liitesivumäärä 1

Asiasanat
Green Care, luonto, hyvinvointi, eläimet

THESIS
September 2014
Degree Programme in
Rural Industries
Sirkkalantie 12 A 2
FIN 80100 Joensuu
Tel. 358-013-260 6900

Author
Miia Koukkunen

Title
The Implementation of Green Care in Finland

Commissioned by
-

Abstract

The purpose of this thesis was to explain what green care is. This thesis focused on the requirements, goals and history and also the different approaches of green care. The current state of green care businesses was also under investigation. Seven different Finnish green care businesses were interviewed for this thesis. The purpose of the interviews was to show what kind of green care business can be executed in Finland and what has been the motivation for starting the business.

The materials for this research were mainly gathered from studies published on the Internet and from the home pages of different experts and businesses. The interviews were enacted as half structured phone interviews and were recorded and transcribed. After that a presentation of each business was written. The presentations were placed in the thesis after a corresponding approach of green care was explained.

The research showed that the concept of green care is still slightly obscure. The concept is constantly being developed and updated and also different development projects on the subject of green care are in progress in Finland. The green care entrepreneurs that participated in this study felt that the possibility of working with animals and nature was motivating and rewarding. The stiffness of bureaucracy, marketing and finding customers was seen as varyingly difficult by the entrepreneurs as well as sometimes the lack of endorsement and funding. Increasing the knowledge about green care and its effectiveness was something that all the participants wanted unambiguously.

Language Finnish

Pages 45
Appendices 1
Pages of Appendices 1

Key words
green care, nature, well-being, animals

Nimiö	
Tiivistelmä	
Abstract	
Sisällys	
1 Johdanto.....	7
2 Green Caren lähtökohdat, edellytykset ja asiakkaat	8
2.1 Green Care -toimintatapa.....	8
2.1.1 Kolme peruselementtiä	8
2.1.2 Kolme perusedellytystä.....	9
2.2 Asiakasryhmät.....	10
2.2.1 Luontohoiva (Vihreä hoiva).....	11
2.2.2 Luontovoima (Vihreä voima).....	11
3 Green Care menneisyydestä nykypäivään.....	12
3.1 Egyptistä alkaen.....	12
3.2 Green Care 1700-luvulta 1800-luvulle.....	13
3.3 Green Caren historia Suomessa	14
4 Green Care nykypäivänä.....	15
4.1 Green Care Hollannissa	15
4.2 Green Care Norjassa	16
4.3 Green Care -toiminta ja hankkeet Suomessa.....	17
5 Tutkimuksen tarkoitus	18
6 Tutkimuksen toteuttaminen	19
6.1 Aineiston hankinta ja käsittely	19
7 Green Caren eri toimintamuotojen esittely	21
7.1 Kasvi- ja luontolähtöinen Green Care.....	22
7.1.1 Puutarhaterapia	22
7.1.2 Yritysesittely - Harjulanmäki	23
7.1.3 Seikkailukasvatus	24
7.1.4 Metsä ja vesistöt Green Caren toimintaympäristönä	25
7.1.5 Yritysesittely - Hiking Travel Hit, Ky.....	25
7.2 Eläinavusteinen Green Care	27
7.2.1 Eläimet hyvinvoinnin tukena	27
7.2.2 Yritysesittely - Kaiturin tila.....	28
7.2.3 Eläimet terapiatyössä	29
7.2.4 Yritysesittely- Ylitalon alpakat ja laamat.....	30
7.2.5 Ratsastusta erityisryhmille	31
7.2.6 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	32
7.2.7 Yritysesittely - Tmi Hirnuva Hevonen.....	32
7.3 Kuntouttava maataloustyö.....	34
7.3.1 Yritysesittely – Wuthering Heights Ky	35
7.3.2 Yritysesittely - Isokummun lammastila.....	36
8 Päätäntä.....	38
8.1 Tulosten tarkastelu.....	38
8.1.1 Green Caren selventäminen	38
8.1.2 Green Care -yrittäjien yhteisiä kokemuksia ja havaintoja.....	39
8.3 Tulosten luotettavuus ja eettisyys	40
8.4 Toimenpidesuosituksien ja jatkotutkimusaiheet	40
Lähteet	42

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

1 Johdanto

Luonnossa liikkumisen, raikkaan ilman ja eläinten kanssa työskentelyn hyödyt ovat monilta nykyaikana poissuljettuja henkisen jaksamisen keinoja. Jatkuvan kaupungistumisen vuoksi maaseutu ja luonto ovat muuttuneet monille täysin vieraisiksi ympäristöiksi, maaseutu autioituu ja sen ikärakenne vanhenee. Samaan aikaan kiire ja stressi lisääntyvät, henkiset ja fyysiset sairaudet ovat yhä yleisempiä ja sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä kuormittuu.

Green Care on luonto- ja maaseutuympäristössä tapahtuvaa toimintaa, jolla pyritään parantamaan ihmisten henkistä sekä fyysistä hyvinvointia. Se on Suomessa noussut käsitteenä pinnalle vasta viime vuosina ja on monille vielä vieras. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää mitä Green Care on, kertoa sen historiasta sekä selventää sen monia käytännön mahdollisuuksia. Työssä esitellään myös erilaisia suomalaisia Green Care -yrityksiä sekä tuodaan ilmi yrittäjien ajatuksia. Tutkimukseen kerätään tietopohjaa erilaisista tutkimuksista sekä kirjallisuus- ja Internet-lähteistä. Yrityksien haastattelut toteutetaan puolistrukturoituina puhelinhaastatteluina.

Työllä ei ole toimeksiantajaa. Green Care aihepiirinä tuli esille keskustellessani opettajieni kanssa mahdollisista opinnäytetyöaiheista ja muotoutui lopulliseen muotoonsa aiheeseen tutustuessani. Näen tälle työlle olevan olemassa oikean tarpeen, sillä Green Care on vielä jokseenkin tuntematon käsite, mutta sen perusajatuksen hyödyt on tunnettu jo hyvin kauan. Toivottavaa olisi, että tämä tutkimus voisi pieneltä osaltaan lisätä tietoisuutta Green Caren vaikuttavuudesta ja mahdollisuuksista sekä mahdollistaa sen laajemman hyödyntämisen esimerkiksi hoitoalalla. Luonto ja eläimet ovat kiistaton voimavara ihmisten jaksamiselle, ja sen tosiasian ymmärtäminen on tärkeää.

2 Green Caren lähtökohdat, edellytykset ja asiakkaat

2.1 Green Care -toimintatapa

Alun perin Yhdysvalloissa kehitetty ekopsykologia yhdistää psykologista teoriaa ja käytäntöä, jossa ihminen ajatellaan osaksi luontoa. Näin ollen luonnon ja ihmisen hyvinvoinnilla on yhteys. Ekopsykologia painottaa myös kestävästä kehityksestä ja pyrkii estämään ihmisen vieraantumista luonnosta. Ekopsykologia on perustana kaikelle Green Care -toiminnalle. (Green Care Finland ry 2014a.)

Green Care määritellään luonnossa ja maaseudulla tapahtuvaksi toiminnaksi, jonka tarkoitus on lisätä ihmisten hyvinvointia (Green Care Finland ry 2014b). Green Care -toiminnassa hyödynnetään luontoa, työskentelyä kasvien tai maataloustöiden parissa sekä eläinavusteista toimintaa. Sen tarkoituksena on parantaa olemassa olevia hoitopalveluita, tai tuoda niihin kokonaan uusia puolia. (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveenummi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen & Soini 2009.)

Green Care on käsitteenä laaja ja jopa monimutkainen. Sille on kuitenkin Suomessa varsinkin Green Care Finland ry:n toimesta pyritty luomaan selkeä määritelmä ja tavoitteet. Tavoitteellisuus onkin yksi Green Caren tärkeimmistä perusedellytyksistä, vastuullisuuden ja ammattitaitoisuuden lisäksi. Tärkein elementti on kuitenkin kiistatta luonto, jonka lisäksi kaksi muuta peruselementtiä ovat toiminta ja yhteisöllisyys. (MTT, THL & Lapin AMK 2014.)

2.1.1 Kolme peruselementtiä

Green Care perustuu luontolähtöisiin toimintamuotoihin, joita voidaan toteuttaa metsässä, maaseudulla, maatilalla tai puutarhassa. Luonnon elvyttävää vaikutusta käytetään tavoitteellisesti halutun lopputuloksen saavuttamiseksi. Joissain tapauksissa edes kaupunki ei ole poissuljettu toimintaympäristö, sillä luonnon ja eläimet voi tuoda sisätiloihin. Myös eläimet itsessään voivat olla Green Caren

luontoelementti. (MTT, THL & Lapin AMK 2014.) Esimerkiksi laitosvierailut, joissa on mukana eläimiä, ovat sisätiloissa tapahtuvaa Green Carea.

Vaikka Green Care pääasiassa onkin luonnossa tapahtuvaa toimintaa, ei mikä tahansa metsässä tai maatilalla tapahtuva hyvinvointitoiminta kuitenkaan riitä, sillä Green Care -toimintatavan kolmeen peruselementtiin kuuluu luonnon lisäksi myös toiminta ja yhteisö. Toimiminen luonnossa ja eläinten kanssa aktivoi ja rauhoittaa ja on usein motivoivaa, ja tärkeäksi ja miellyttäväksi koettu toiminta voi lisätä toiminnan vaikuttavuutta. Toiminta luonnossa muiden kanssa yhdistää yksilön sekä ympäristöönsä ja muihin ja parhaimmassa tapauksessa luo tunteen yhteenkuuluvuudesta ja lisää yhteisöllisyyttä. Toimiva sosiaalinen vuorovaikutus luo ihmiselle tukiverkoston. Green Care -toiminnassa haetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ihmisten lisäksi myös vuorovaikutuksessa eläinten tai luonnon kanssa. (MTT, THL & Lapin AMK 2014.)

2.1.2 Kolme perusedellytystä

Kolme perusedellytystä Green Care -toimintaan ovat tavoitteellisuus, ammatillisuus ja vastuullisuus. Tavoitteellisuudella tarkoitetaan tietoista toimintaa, jossa toiminta määräytyy palvelutyypin ja asiakkaan tarpeen mukaan. Tähän kuuluu olennaisena osana asiakkaasta tai asiakasryhmistä tehtävä toimintasuunnitelma, jonka toteutusta ja vaikutuksia seurataan. Palveluntarjoaja sitoutuu tavoitteiden saavuttamiseen ja myös asiakkaan sitoutuminen on tärkeää. (MTT, THL & Lapin AMK 2014.)

Ammatillisen osaamisen painottamisella varmistetaan, että palveluntarjoajalla on riittävä osaaminen ja koulutus tarjoamaansa palveluun. Esimerkiksi terapia-palveluita voi tarjota vain koulutettu terapeutti. Green Care -toimintaa toteutetaan usein yhteistyössä hoiva-alan ammattilaisen ja eläinten käsittelyssä harjaantuneen yrittäjän kesken. (MTT, THL & Lapin AMK 2014.) On tärkeää, että toimintaa ei markkinoida terapeuttisena tai kuntouttavana, jos tarjoajalla ei ole siihen koulutusta. Esimerkiksi virkistystoimintaan ei terveysalan koulutusta tarvi-

ta. Jossain määrin kyseenalainen on niin sanottu terapiaeläin- käsite niissä tapauksissa, joissa toimintaa ei johda asianmukaisen hoitoalan koulutuksen suorittanut henkilö.

Vastuullisuus Green Care -toiminnassa muodostuu arvoista, eettisestä toiminnasta ja laadunvalvonnasta. Tärkeä osa Green Carea on vastuu luonnosta ja sen arvostamisesta, sekä eläinten hyvästä kohtelusta. Asiakassuhteessa huomioon on otettava muun muassa asiakkaan yksilöllisyys, sekä luottamuksen ylläpito ja pitkäjänteinen tavoite hyvinvoinnin parantamiseen. Näin uutena toimialana toiminnassa tärkeää on myös markkinoinnin rehellisyys, selkeät palvelut sekä pyrkimys toiminnan arvostuksen lisäämiseen. (MTT, THL & Lapin AMK 2014.)

2.2 Asiakasryhmät

Green Care ei tarjoa hyvinvointia vain tietynlaisia ihmisiä tai ihmisryhmiä varten, vaan siitä voi olla hyötyä monille. Tavoitteellisuus on iso osa Green Carea, joten periaatteessa asiakkaalla pitää olla jokin niin sanottu ongelma tai tarve, mitä lähdetään korjaamaan. Usein Green Carea käytetään kuntouttavassa toiminnassa, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömille tai päihdeongelmista toipuville. Kuntoutusta tarvitsevat myös henkisesti tai fyysisesti sairaat ja Green Carea käytetään hoiva-alalla asiakkaiden aktivointiin ja virkistämiseen. (Green Care Finland ry 2014c.)

Tätä opinnäytetyötä varten toteutetuissa puhelinhaastatteluissa tuli ilmi vastaajien eroavat määritelmät, koskien sitä, mikä oikeastaan kuuluu Green Caren piiriin ja mikä ei. Toisaalta ajateltiin, että aatteen tavoitteellisuus määrittelee, että niin sanotut tavalliset ihmiset vierailemassa esimerkiksi Green Careen erikoistuvalla maatilalla, eivät välttämättä kuulu Green Caren piiriin. Toisaalta kuitenkin tavallinenkin perhe voi virkistyä ja rentoutua eläinten ja luonnon parissa ja parantaa näin omaa hyvinvointiaan. Tämä ristiriita on pyritty selittämään jakamalla Green Care suomalaisittain Luontohoivaan ja Luontovoimaan (Green Care Finland ry 2014c).

2.2.1 Luontohoiva (Vihreä hoiva)

Luontohoiva sisältää Green Caren piiriin kuuluvat kuntoutus- ja hoivapalvelut, jotka toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön alaisena. Näiden palvelujen asiakas ja ostaja on yleensä eri taho, ja syynä on yleensä asiakkaan hoivan- tai kuntoutuksen tarve tai syrjäytymisen vaara. Luontohoiva on yleensä monien ohjaavien säädöksiä alaista ja valvottua toimintaa. (MTT 2014.)

Luontohoivan palveluntarjoajalta vaaditaan yleensä sosiaali- tai terveystieteiden koulutusta tai tiivistä yhteistyötä jonkun vastaavan osaamisen omaavan tahon kanssa. Luontohoivaa toteutetaan esimerkiksi hoitolaitoksissa ja tuetun asumisen yksiköissä. Toiminnassa hyödynnetään luontoa asiakkaiden elämänlaadun parantamiseen tai itsenäisyyden lisäämiseen esimerkiksi puutarhatöitä tekemällä tai kasvattamalla kasveja. (Green Care Finland ry 2014c.)

2.2.2 Luontovoima (Vihreä voima)

Luontovoiman palvelut ovat luontolähtöisiä tavoitteellisia hyvinvointipalveluita, joiden tavoitteena on tukea terveyttä ja jaksamista sekä ennaltaehkäistä esimerkiksi mielenterveysongelmien syntymistä. Luontovoiman palvelujen ostaja on usein yksityinen henkilö, joka ei ole erityisen haavoittuvassa asemassa. Palveluntarjoajalta ei vaadita sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta, jolloin toiminta ei ole terapiaa tai kuntouttavaa toimintaa. (Green Care Finland ry 2014c.)

Luontovoiman palveluita ovat esimerkiksi erilaiset virkistävät luontoretket, maatilavierailut ja eläimiin tutustuminen tai luonnossa liikkuminen. Tämän kaltaisen toiminnan tarkoituksena on tarjota elämyksiä ja lisätä hyvinvointia sekä edistää toimintakyvyn ylläpitämistä luonnon avustuksella. Luontovoiman palveluntuottajiin kuuluu monenlaisia tahoja, ja sen asiakasmäärä on suurempi kuin luontohoivan. (Green Care Finland ry 2014c.)

3 Green Care menneisyydestä nykypäivään

3.1 Egyptistä alkaen

Aikoinaan luonnon ja hyvinvoinnin yhteys on ollut itsestäänselvyys, eikä se ole erityistä nimeä kaivannut. Nyt vahvasti havaittavissa oleva vieraantuminen luonnosta on tuonut tarvetta tämän ajattelumallin rajaamiselle, selvyden lisäämiselle sekä alkuperän toteutamiselle. Nykypäivänä Green Careksi kutsuttu aate painottaa luonnon positiivista vaikutusta ihmisten hyvinvointiin.

Jo muinaisessa Egyptissä henkisistä ongelmista kärsivä hallitsija voitiin määrätä rauhoittavalle kävelylle puutarhaan (Salovuori 2012, 27). Näin ollen voidaankin todeta, että puutarhojen ja luonnon hyödyntäminen on ollut ensimmäistä Green Careksi luettavaa toimintaa. Myös jo keskiajalla useat luostarit ja sairaalat rakensivat ulkoilualueita ja puutarhoja ympäristöönsä (Bird 2007, 102).

Ensimmäinen Green Care -ajattelumallin mukaisesti toimiva yhteisö tiedetään syntyneen 1200-luvulla Belgiassa, kylässä nimeltä Geel. Kylän tarina alkoi irlantilaisesta prinsessa Dymphasta, joka pakeni Belgiaan kuningasta eli isäänsä, joka oli vaimonsa kuoltua päättänyt mennä naimisiin oman tyttärensä kanssa. Dymphan pakomatka päättyi kuitenkin Geeliin, jossa hänet mestattiin isänsä käskystä. Kaupunkiin rakennettiin myöhemmin Pyhän Dymphan pyhäkkö ja Dymphaa alettiin palvoa mielenterveysongelmista kärsivien suojeluspyhimyksenä. Pyhäkkö alkoi vetämään puoleensa henkisistä ongelmista kärsiviä pyhiinvaeltajia, ja kun 1400-luvun lopulla pyhiinvaeltajille rakennetun asuntolan tila loppui, asutti kylän väki heitä omiin koteihinsa. Potilaat osallistuivat peltojen ja eläinten hoitoon työskennellen apuna maanviljelyksessä. Toiminta jatkuu vielä tänäkin päivänä samanlaisena kylässä, jossa henkisesti sairaat asuvat perheissä ja osallistuvat töihin omien kykyjensä mukaan. (Jay 2014.) Geelin yhteisö vaikuttaa ensimmäiseltä paikalta, jossa maatiloilla tapahtuvaa kuntouttavaa työtä on tietoisesti toteutettu.

3.2 Green Care 1700-luvulta 1800-luvulle

1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa voidaan sanoa tapahtuneen varsinainen harppaus luonnon ja ihmisen henkisen hyvinvoinnin yhteyden ymmärtämisessä, kun havaittiin että mielenvikaisuudesta voi parantua. Benjamin Rush raportoi vuonna 1798 maataloustöiden positiivisesta vaikutuksesta mielenterveyspotilaiden hoidossa. Samalla Rush kuitenkin toteaa, että mikä tahansa työ on potilaille henkisesti parantavaa, ja vertaa sisätiloihin lukittujen potilaiden terveydentilan huononevan huomattavasti nopeammin. (Rush 1812, 226 - 228.)

Tästä asti mielisairaaloiden lisäksi useat vankilat ovat havainneet työ- ja puutarhaterapian, luonnon ja raikkaan ilman vaikuttavan positiivisesti vankien hyvinvointiin. Toisen maailmansodan jälkeen myös veteraaneja kuntoutettiin Yhdysvalloissa onnistuneesti puutarhaterapian keinoin. Tästä eteenpäin puutarhaterapia vakiintui toimivaksi terapiamuodoksi niin Yhdysvalloissa kuin Isossa-Britanniassakin. (Salovuori 2012, 27.)

Eläinten käyttö terapia työssä on uusin nykyisen Green Care -käsitteen toimintamuoto, joka sai jalansijaa tietävästi vasta 1900-luvulla. Lastenpsykologi Boris Levinson puhui ensimmäisenä eläinavusteisesta terapiasta amerikkalaisten psykologien kongressissa 1961, havaittuaan lasten puhuvan vapaammin hänen koiralleen. Myös Freud toi aikoinaan vastaanotolleen koiransa, jonka uskoi rauhoittavan potilaita, varsinkin lapsia, sekä pystyvän havaitsemaan potilaiden jännittyneisyyden. (Coren 1997.)

Yksi tunnetuimmista edelläkävijöistä eläinavusteisen terapian saralla on vuonna 1948 Yhdysvalloissa perustettu Green Chimneys Farm -kuntoutuskeskus. Tilalla kuntoutetaan psyykkisistä- ja sosiaalista ongelmista kärsiviä lapsia ja nuoria maatilalla asustavien erilaisten eläimien avulla, joista monet ovat löytöeläimiä tai pelastettuja villieläimiä. Fortune Centre for riding therapy on toinen tunnettu 1976 perustettu opisto, joka hyväntekeväisyysjärjestöjen tukemana kuntouttaa hevosten avulla fyysisesti ja psyykkisesti rajoittuneita nuoria. (Yli-Viikari ym. 2009, 21.)

3.3 Green Caren historia Suomessa

Suomessa Green Care -toiminnan synty voidaan sijoittaa 1900-luvun alkupuolelle, kun terveydenhuollossa havaittiin luonnon terveyttä edistävä vaikutus. 1930-luvulla rakennettiin ensimmäiset keuhkoparantolat maaseudulle raikkaaseen ilmaan. Myös muita hoitolaitoksia alettiin sijoittaa maaseudulle, luontoa ja kaunista ympäristöä hyödyntäen, sekä ensimmäiset puistot rakennettiin potilaiden henkistä hyvinvointia ja kuntoutusta ajatellen. (Kangasniemi & Koivuniemi 2010.)

Suomessa mielisairaaloiden ympäristöön alettiin rakentaa 1900-luvun alussa puutarhoja (Rappe, Koivunen & Linden 2003). Maatalous- ja puutarhatöitä käytettiin kuntoutukseen myös muissa laitoksissa. Useissa vankiloissa samoja toimintamalleja käytetään edelleen, ja varsinkin Keravan ja Vilppulan vankiloissa. Luonnon ja eläinten hyvinvointivaikutuksia hyödynnetään paljon myös lastensuojelutyössä, sillä perhekoteja sijoitetaan usein maaseudulle. (Salovuori 2012, 29.)

Maaseutumatkailua alettiin Suomessa harjoittaa 1960-luvulla, mutta vasta 90-luvulla toiminta kasvoi EU:hun liittymisen myötä. Maatilat ryhtyivät kehittämään erilaisia oheistoimintoja, esimerkiksi teemalomia sekä varsinkin lapsille suunnattuja leirikouluja. (Kangasniemi & Koivuniemi, 2010.) Nykyään Green Care -toimintaa harjoittavat maatilat järjestävät virkistäviä tilavierailuja eläintensä parissa ja saavat lisätuloja ja vaihtelua tilan normaaliin toimintaan.

Eläinavusteinen terapia on uusi Green Caren muoto (Yli-Viikari ym. 2009, 21). Ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta ovat yleisimmät sen Suomessa toteutuvat muodot. Eläinavusteisessa terapiassa voidaan kuitenkin käyttää monia muitakin eläimiä, esimerkiksi kaverikoiria tai uusimpana ilmiönä niin sanottuja terapialaamoja tai -alpakoita. Eläinavusteinen terapia ei keskity vain mautiloille, vaan sitä hyödynnetään paljon myös hoitolaitosten vierailujen yhteydessä.

4 Green Care nykypäivänä

Suomessa luonnon ja ihmisten hyvinvoinnin yhteyttä korostava ajattelumalli on tunnettu Green Carena vasta joitakin vuosia, mutta muualla Euroopassa se on jo huomattavasti tunnetumpaa. Myös Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa sitä harjoitetaan jossain määrin. Hollantia ja Norjaa pidetään kuitenkin johtomaina Green Caren suhteen.

Lisäksi Ruotsissa on meneillään Grön Arena -projekti, jossa yrittäjät saavat koulutusta Green Care -aiheisen kuntouttavan päivätoiminnan toteuttamiseen. Grön Arena -sertifikaatin saamiseksi täytyy tilojen suorittaa projektin tarjoama koulutus ja toimintaan kuuluvat olennaisena osana myös eläimet. Pelkkä puutarhatai kasvipainotteinen toiminta ei siis riitä. Kunnat ostavat palvelun tiloilta ja projekti on Ruotsissa kasvanut jo 50 kunnan ja 100 tilan laajuiseksi. (Green Care Finland ry 2013d.)

4.1 Green Care Hollannissa

Hollannissa niin sanottujen Green Care -maatilojen määrä on noussut viime vuosina voimakkaasti. Vuonna 1998 tiloja oli 75 ja vuoteen 2007 mennessä määrä oli noussut jo 750 tilaan. (Yli-Viikari ym. 2009, 12.) Vuonna 2013 Care Farm-tiloja oli Hollannissa jo noin 1400 kpl. Tilat ovat hyvin erilaisia niin kokonsa, organisaationsa kuin asiakasryhmien puolesta. Toiminta on yleensä alkanut tavallisena maataloutena ja kehittynyt vasta myöhemmin hoivamaataloudeksi. Eläimiä käytetään monilla tiloilla apuna hoivatyössä. (Green Care Finland ry 2013a.)

Tilat tarjoavat asiakkaille kuntouttavaa päivätoimintaa, joissa osallistutaan aktiivisesti tilan töihin. Care farmeilla tehty työ tuo asiakkaille tunteen tehdyn työn merkittävyydestä, opettaa uusia asioita ja lisää sosiaalista kanssakäymistä. Toiminta voi myös viedä ajatukset pois omista rajoituksista samalla tarjoten aktiviteetteja, jotka ovat omien kykyjen mukaisia. (Green Care Finland ry 2013b.)

Vuodesta 2005 asti on Hollannissa ollut käytössä Personal Budget -järjestelmä, jonka ansiosta asiakas tai asiakkaan omaiset voivat valita, millaiseen kuntouttavaan toimintaan asiakas tulee osallistumaan. Toiminnan tarjoava yritys saa maksun aktiviteetin järjestämisestä kunnalta (n. 50 - 80 euroa/pv/asiakas), ja juuri tämän järjestelmän tultua voimaan on hoivamaatalous lisääntynyt Hollannissa merkittävästi. Hollannissa on myös Green Care -koulutusta, jossa yhdistyy yrittäjäkoulutus ja terveydenhuollollinen Green Care. Koulutusta on ammatillisenä koulutuksena tai AMK-tasoisena koulutuksena. (Green Care Finland ry 2013b.)

4.2 Green Care Norjassa

Norja on ainakin pohjoismaisessa mittapuussa johtava Green Care -maa. Green Care -toiminta on Norjan hallituksen toimesta määritelty yhdeksi merkittäväksi paino pisteeksi. Maassa tavoitteena on lisätä Green Care -toimintaa sekä saada kunnat huomioimaan Green Care strategioissaan. Myös kansallinen strategia on suunnittelussa. Noin 900 maatilaa eli 2,1 prosenttia Norjan maataloista on Green Carea harjoittavia tiloja, joiden lisäksi 4 prosenttia jäljellejäävistä harkitsee toiminnan aloittamista. (Green Care Finland ry 2014e.)

Kuntouttava päivätoiminta on Norjassa yleisin maatalojen Green Caren muoto. Kunta on yleisin palveluiden ostaja. Maatalouden harjoittamisen ohella päivätoiminnasta saadut tulot on koettu hyväksi lisäksi pienten maatalojen kannattavuuden säilyttämiseen. Lisäksi paikallisten koulujen kanssa tehdään paljon yhteistyötä, ja erityistarpeita omaavien lasten lisäksi myös tavanomaisessa opiskelussa maatilaympäristöä käytetään usein hyväksi. (Green Care Finland ry 2014e.)

4.3 Green Care -toiminta ja hankkeet Suomessa

ProAgrian mukaan Suomessa on noin 300 hoivapalveluja tarjoavaa Green Care -maatilaa (ProAgria 2014). Green Care Finland ry:n jäsenyrityslistalta löytyy tällä hetkellä noin 60 yritystä, joiden toiminta on ainakin osittain Green Carea (Green Care Finland ry 2014f). Green Care -ajattelumalli saapui Suomeen vasta muutama vuosi sitten, mistä johtuen suomalaiset Green Care nimen alla toimivat yritykset eivät ole vielä kovinkaan vanhoja, osa vasta aloittamassa toimintaansa. Monilla yrityksillä on taustallaan muuta toimintaa, josta vasta nyt on erikoistuttu Green Caren pariin.

Vuonna 2010 perustettiin Green Care Finland ry, jonka päämääränä on muun muassa selventää Green Caren määrittelyä, sekä luoda kriteerit Green Care -toiminnalle. Valtakunnallisesti toimiva yhdistys pyrkii myös tekemään Green Care -toiminnasta tunnetumpaa. Yhdistys on myös erittäin aktiivisesti mukana alan kehitys- ja tutkimustoiminnassa. (Suopanki 2011, 6.)

Suomessa on viime vuosina toteutettu erilaisia Green Care -hankkeita. MTT eli Maa- ja elintarviketutkimuskeskus on ollut aktiivisesti mukana useassa tutkimus- ja kehityshankkeessa muiden toimijoiden lisäksi. Hankkeista esimerkkeinä Voimaa! - Green Care -yrittäjyydestä voimaa maaseudulle sekä CareVa - Green Care toiminnan vaikutukset ja vaikuttavuus. Vuosina 2010 - 2013 toteutetussa ja Hämeen ELY-keskuksen rahoittamassa Voimaa! -hankkeessa pyrittiin kehittämään suomalaista Green Care -toimintaa, sen laatua sekä palvelumalleja. CareVa -hankkeessa taas paneuduttiin Green Care -toiminnan vaikuttavuuteen. (MTT 2014.)

Yksi Voimaa! -hankkeen lopputuotteista on Green Care -työkirja. Työkirjan tarkoituksena on tarkastella Green Caren keskeistä sisältöä sekä auttaa palveluntuottajia yritystoiminnan laadunvalvonnassa ja toiminnan kokonaiskuvan kirjaamisessa. Työkirjan avulla voidaan myös osoittaa asiakkaalle, mikä yrityksen toiminnasta tekee Green Carea, kuinka toimintaa arvioidaan ja miten sen laatua pidetään yllä. (MTT, THL ja Lapin AMK 2014.) Siitä on ollut myös paljon hyötyä tämän opinnäytetyön kirjoitusprosessissa.

5 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selventää Green Careä käsitteenä. Monille käsite on vielä vieras tai jopa täysin tuntematon. Tässä tutkimuksessa määritellään Green Care -toiminnan peruselementit ja edellytykset, joiden täytyttyä toimintaa voi Green Careksi kutsua. Käsite on kuitenkin mielestäni jossain määrin häilyvä jopa siihen perehtyneitten keskuudessa, joten tämän tavoitteen saavuttaminen ei ole aivan yksinkertaista. Määritelmää kootessa on kuitenkin pyritty esittämään myös sen mahdolliset ristiriitaisuudet, jotta lopputulos ei olisi liian mustavalkoinen.

Tutkimuksessa käydään läpi myös aatteen historiaa, tarkoituksena saada selvyttä Green Caren lähtökohtiin. Lisäksi viime vuosien ja nykypäivän kehityksestä ja tilanteesta on koottu tietoa Suomen ja muutaman Green Caren suhteen edistyneiden maiden osalta. Tavoitteena on luoda kuva ajattelumallin historiasta aina nykypäivään asti, välivaiheet mukaan lukien.

Teoriaosuuden lisäksi tätä opinnäytetyötä varten haastateltiin suomalaisia Green Care -yrittäjiä. Ajatuksena on esittää, millaista Green Care -toimintaa toteutetaan Suomessa, sekä syyt, miksi suomalaiset haluavat kyseistä toimintaa harjoittaa ja mitä kehitettävää toiminnassa vielä on. Myös yrittäjien taustoja ja motivaatiota yritystoiminnan aloittamiseen käsitellään yritysinterviewissä. Näiden taustatietojen tarkoituksena on selventää lähtökohdat, jotka ovat mahdollistaneet ja johtaneet toiminnan aloittamiseen.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

6.1 Aineiston hankinta ja käsittely

Yritysesittelyjä varten suoritettavat puhelinhaastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Ennen haastattelujen toteuttamista sovittiin yrittäjille sopivista ajankohdista sähköpostin avulla. Puhelinhaastatteluihin päädyttiin muun muassa siitä syystä, että yritykset sijaitsivat kaukana toisistaan eri puolilla Suomea ja matkakulujen maksaminen olisi jäänyt tutkijan vastuulle. Puhelinhaastattelujen etu oli myös siinä, että yrittäjät saivat valita itselleen sopivan ajan ja haastattelija pystyi toteuttamaan haastattelut kotoaan käsin.

Ensimmäinen kriteeri haastateltavien yritysten valintaprosessissa oli Green Care Finland ry:n jäsenyys, mikä on nähdäkseni Suomessa pitkälti ainoa vakuus toiminnan sopivuudesta Green Careen. Tavoitteena oli lähettää kysely halukkaudesta osallistua tutkimukseen mahdollisimman erilaisille yrityksille, jotta saataisiin monipuolinen kuva suomalaisista Green Care -yrityksistä. Valitsin mielestäni mielenkiintoisimmat yritykset ja lähetin ensin kysely sähköpostin opinnäytetyöhön osallistumisesta ja mahdollisesta sopivasta ajankohdasta.

Suomalaisten Green Care -yritysten vähäisyydestä johtuen kaikkia Green Caren toimialoja edustavia yrityksiä ei saatu tutkimukseen. Jos ensimmäinen tiettyä toimintaa harjoittava yritys ei vastannut tai halunnut osallistua, laitettiin kysely seuraavalle, jos sellainen oli tiedossa. Tarkoituksena oli saada esittelyyn yritys ainakin hoiva-alalta sekä yrityksiä, jotka harjoittivat eläinavusteista toimintaa tai hevoslähtöistä Green Carea. Myös maatilaympäristöön sijoittuvaa Green Care -toimintaa sekä metsää hyödyntäviä yrityksiä haluttiin saada tutkimukseen mukaan. Loppujen lopuksi haastattelupyynnöitä lähetettiin 12 yritykselle ja osallistujia saatiin seitsemän.

Haastattelut toteutettiin kesäkuun 2014 aikana. Ennen haastattelua lähetetyissä sähköposteissa selostettiin opinnäytetyön aihe ja tarkoitus ja tiedusteltiin halukkuutta osallistua yritysesittelyä koskevaan haastatteluun. Yrittäjille annettiin

mahdollisuus sopia heille sopiva päivä ja kellonaika ja sähköpostiviestissä myös kerrottiin lyhyesti haastattelun sisältö. Haastatteluissa kaikille yrittäjille esitettiin samat kysymykset. Keskimääräinen haastattelujen kesto oli noin 20 minuuttia. Yrittäjät saivat puhelinhaastattelujen lopussa kertoa, jos heillä oli vielä jotain lisättävää aihepiiriä koskien. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, minkä jälkeen kuvaukset yrityksistä ja niiden toiminnasta kirjoitettiin.

Yrityksien esittelyissä käytiin läpi yrittäjien koulutustaustaa, työntekijöiden määrää, kuvattiin yritystoimintaa, asiakasryhmiä sekä motivaatiota toimintaa kohtaan. Tarkoituksena oli siis antaa kuva Green Caren yritystoiminnan eri mahdollisuuksista, minkä vuoksi esiteltiin erilaisia jo olemassa olevia suomalaisia yrityksiä. Koulutustaustojen kertominen selvensi, miten erilaisilla taustoilla Green Carea voi harjoittaa ja asiakasryhmien kuvaus antoi esimerkkejä erikoistumis mahdollisuuksista eri toimialoilla. Joissain tapauksissa se taas todisti, että toimintaa voidaan tarjota lähes jokaiselle. Yrittäjiltä kysyttiin myös motivaatiota toiminnan aloittamiseen ja sitä, onko toiminta palkitsevaa. Näiden kysymyksien perimmäisenä ajatuksena oli selventää, mikä motivoi yrittäjiä aloittamaan yritystoimintaa näinkin uudella ja vielä tuntemattomalla alalla.

7 Green Caren eri toimintamuotojen esittely

Tässä osiossa esitellään erilaisia Green Caren toimintamuotoja. Tätä opinnäytetyötä varten toteutettiin puhelinhaastatteluja erilaisten Green Care -yrittäjien kanssa, joiden yritystoimintaa esitellään tekstissä vastaavan toimialan määrittelyn jälkeen. On kuitenkin muistettava, että osa haastatelluista yrityksistä harjoittaa monialaista toimintaa, jota ei voi välttämättä kiinnittää vain yhteen Green Care -toimialaan. Päätarkoituksena on esitellä erilaisia suomalaisia Green Care -yrityksiä, sekä jakaa yrittäjien ajatuksia.

Green Care -toiminta voidaan karkeasti jakaa luonto- tai puutarhalähtöisiin toimintamuotoihin, sekä eläinavusteiseen- tai maatilalla tapahtuvaan toimintaan (Green Care Finland ry 2014b). Jokainen näistä toimintamuodoista sisältää kuitenkin erilaisia mahdollisuuksia ja niiden alaisuudessa toimii monenlaisia palveluntarjoajia. Osa yrityksistä on suuntautunut Green Caren hoivapuoleen, toiset tarjoavat puhtaasti virkistystoimintaa (Green Care Finland ry 2014c).

Erilaisia Green Care yrityksiä etsiessäni totesin, että Suomessa toteutuva Green Care vaikuttaa laajasti hevostoiminta ja hoitokoti painotteiselta. Yksilöllistä hevostoimintaa tarjoavia yrityksiä on useita, ja se onkin selkeästi yleisin eläinavusteisen terapian muoto Suomessa. Myös Green Caren -toimintamalleja noudattavia hoitokoteja ja erilaisia tuetun asumisen yksiköitä on Suomessa jo useita. Hevosten lisäksi eläinavusteiseen terapiaan koulutetaan myös muita eläimiä koirista aina alpakkoihin, ja kiinnostus toimintaan vaikuttaakin olevan nousussa. Myös luontoliikunnan ammattilaisia löytyy jokunen. Maatila-ympäristössä toteutettava työtoiminta on vielä varsin uusi toimintamuoto Suomessa. Seuraavilla sivuilla esitetään Green Caren eri toimintamuotoja sekä esitellään erilaisia suomalaisia Green Care -yrityksiä.

7.1 Kasvi- ja luontolähtöinen Green Care

7.1.1 Puutarhaterapia

Isossa-Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että viheralueiden saataavuus voi pidentää elinikää ja edistää terveyttä erityisesti vähätuloisten ihmisten joukossa (Mitchell & Popham 2008). Puutarhaterapia on vanhin Green Caren toimintamuodoista. Siinä olennaisessa osassa on kasvien kasvatusta ja niiden hoito, tarkoituksena tarjota voimaannuttavia ja elvyttäviä kokemuksia. (VoiMaa! -hanke 2013.)

Hoitotyössä ja virkistystoiminnassa viherympäristöjä voidaan käyttää hyväksi aktiivisen puutarhaterapian ohella myös virkistävästi, aiemmin mainitun Vihreän voiman puitteissa. On todettu, että jopa pelkkä rauhallinen oleskelu puutarhassa tuottaa positiivisia tunteita, vähentää stressiä ja palauttaa kognitiivisia kykyjä. Tähän tarkoitukseen rakennetaankin hoitolaitosten yhteyteen niin sanottuja terapeutteja pihoja, joiden avulla lisätään potilaiden sosiaalista kanssakäymistä ja liikekannalla pysymistä. (Green Care Finland ry 2014.)

Varsinaista puutarhaterapiaa (Vihreä hoiva) ohjaa sosiaali- tai terveystieteiden koulutettu ammattilainen, ja toiminnalle on asetettu asiakaskeskeiset tavoitteet. Tavoitteisiin voi kuulua esimerkiksi potilaan psyykkisen tai fyysisen kunnan vahvistaminen ja yleisen hyvinvoinnin lisääminen. Suomessa puutarhaterapiaa on harjoitettu jo pitkään muun muassa vankien kuntoutuksessa sekä psykiatrisissa hoitolaitoksissa. (Green Care Finland ry 2014.)

Luonnon ja puutarhanhoidon hyväksikäyttö on havaittu myönteiseksi toiminnaksi asukkaiden aktivoinnissa myös hoito- ja asumispalveluissa (Green Care Finland ry 2014). Luonto ja maaseutu ympäristöön sijoitettu hoivalaitos voi toteuttaa hyvin erilaisia aktiviteetteja kuin kaupungissa sijaitseva. Luontoa ja puutarhaa hoidetaan aktiivisesti myös kehitysvammaisten hoitokodissa Harjulanmäessä, jonka yritystoimintaa ja ideologiaa esitellään seuraavilla sivuilla.

7.1.2 Yritysesittely - Harjulanmäki

Harjulanmäki on kävelymatkan (1,5 km) päässä Vihdin keskustasta sijaitseva kehitysvammaisten hoitokoti, jossa on tällä hetkellä viisi asukasta. Asumispalvelun lisäksi Harjulanmäessä on myös kehitysvammaisille suunnattua ohjattua työtoimintaa Kisällissä, kädentaitojen työpajassa kymmenelle asiakkaalle. Yritys sijaitsee maaseudulla, vanhassa puutalossa, kasvimaan, marjapensaiden ja hedelmäpuiden ympäröimänä.

Työntekijöinä yrityksessä on haastatteluun vastannut Annamari Pajunen, sekä hänen miehensä Mauri sekä 4 osa-aikaista työntekijää, joiden lisäksi työtoiminnassa on yksi kokoaikainen työntekijä. Tämän lisäksi yrityksessä työskentelee kaksi ulkomaalaista vapaaehtoisnuorta Maailmanvaihto organisaation kautta. Asumispalvelun asukkailla on myös jokaisella oma henkilökohtainen avustajansa. Asiakkaista on huoltosuhde kuntien kanssa, jotka maksavat asiakkaiden hoidosta. Annamari ja Mauri ovat molemmat pohjakoulutukseltaan Steinerpedagogeja, josta lähtee motivaatio Green Care -ajattelumalliin sekä hoivaamiseen ja ymmärrykseen ympäristön tärkeydestä ihmisen hyvinvoinnissa. Molemmilla on taustalla myös sosiaalialan koulutus.

Annamari painottaa Harjulanmäen asumispalvelussa sanaa koti, jossa asukkaat ovat pitkäaikaisia eikä vaihtuvuus ole suuri. Ympäristö ja pihapiiri mahdollistavat kasvimaan ja puutarhanhoidon, sekä marjojen ja hedelmien keruun aktiivisesti yhdessä asukkaiden kanssa. Asukkaat osallistuvat myös maatiaiskanojen ja tipujen ruokintaan ja hoitoon, sekä munien keruuseen. Myös ympäröivää kulttuurimaisemaa käytetään ahkerasti hyödyksi luonnossa liikkumiseen ja lenkkeilyyn, marjastukseen ja sienestykseen. Asukkaita kannustetaan myös omiin harrastuksiin kodin ulkopuolella. Parin kilometrin päässä sijaitsevassa Kisälli työpajassa tarjotaan kehitysvammaisille 6,5 tunnin päivätoimintaa, missä tehdään valvotusti erilaisia käsitöitä.

Yrityksen varsinainen kohderyhmä on aikuiset kehitysvammaiset, mutta myös lähellä sijaitsevan alakoulun oppilaita opettajineen kutsutaan yleensä keväällä tai syksyllä vierailulle puutarhan tai kasvimaan istutustöihin, kääntämään kom-

postia, sadonkorjuuseen, tai katsomaan kanoja tai tipujen kuoriutumista. Tipuja on joskus viety myös luokkaan näyttille. Lapsilta vierailuista on aina saatu hyvin positiivista palautetta.

Annamari toteaa, että ”Green Care on monille vielä vieras käsite, mutta kun käsitettä selitetään, koetaan se arvokkaaksi ja työntekijät selkeästi arvostavat yrityksen ajattelumallia ja ympäristön mahdollisuuksia.” Tietoa yrittäjillä on jatkuvasti tarkoitus syventää, mutta toiveena olisi, että tulevaisuudessa tulisi voimaan toimintaa helpottava laajempi toimintamalli Green Caresta esimerkiksi asumispalveluissa tai työtoiminnassa. Annamari toivoo, että erityisesti sosiaalialalla Green Caren käyttö sekä tietoisuus sen mahdollisuuksista lisääntyisivät.

7.1.3 Seikkailukasvatus

Seikkailukasvatus on tavoitteellista, ohjattua, turvallista ja seikkailullista toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä aktiivisen toiminnan keinoin muun muassa yhteistyötaitoja, oma-aloitteellisuutta ja itsetuntemusta. Toimintaympäristönä on yleensä luonto. Seikkailukasvatusta käytetään työmenetelmän nuoriso- ja sosiaalityössä, kouluissa ja kuntoutuksessa. Toiminnassa painotetaan osallistumista ja tavoitteidenmäärittämistä ja vastuun ottoa niin omasta kuin muidenkin toiminnasta. (Suomen nuorisokeskusyhdistys ry 2013.)

Seikkailukasvatuksen aktiviteettejä voivat olla esimerkiksi retkeily-, kiipeily- ja melontataitojen opettelu tai erilaiset pelit, leikit ja luottamusharjoitukset. Toimintaa harjoitetaan monilla aloilla ja erilaisilla koulutustaustoilla ja toiminnan muodot ja tavoitteet vaihtelevat organisaatiosta riippuen terapiasta aina virkistystoimintaan. Yhteistä kaikessa seikkailukasvatuksessa on kuitenkin tavoitteellisuus, uusien tilanteiden kohtaaminen ja haasteet, oppiminen sekä luonto ja elämykset. (Suomen nuorisokeskusyhdistys ry 2013.)

7.1.4 Metsä ja vesistöt Green Caren toimintaympäristönä

Suomessa on metsää 78 prosenttia koko maasta ja vesistöjä 10 prosenttia. Yksi viidestä suomalaisesta on metsänomistaja, valtiolle kuuluu noin kolmasosa metsämaista. Suomalaisen metsätalouden liikevaihto on noin 20 miljardia euroa vuodessa. (Metla 2013.) Tilastoista voisi päätellä, että metsää ei voisi Suomessa vältellä. Kuitenkin monille se on nykyään kovin vieras.

Yksi Green Caren toimintaympäristöistä on metsä. Metsässä voi tehdä virkistäviä luontoretkeä ja kerätä vaikka marjoja tai sieniä. Aktiiviselle toiminnalle löytyy monia mahdollisuuksia. Tulevaisuuden mahdollisuuksiin lukeutuu esimerkiksi metsässä tapahtuva luontokuntoutus, tai monet muut virikkeelliset toiminnot Vihreän voiman alaisuudessa. Seuraavassa yritysesittelyssä tutustutaan Hiking Travel Hit, Ky:hyn, joka tarjoaa monenlaista toimintaa metsässä ja luonnossa.

7.1.5 Yritysesittely - Hiking Travel Hit, Ky

Ylöjärvellä, Tampereen kupeessa sijaitseva Hiking Travel Hit, Ky on luontomatkailun ohjelmapalveluja tarjoava perheyritys. Yritys on ollut olemassa 1992 vuodesta lähtien ja sen toimintaan kuuluu pääasiassa erilaiset lähiluontoretket, sekä välinevuokraus. Pääosa yritystoiminnasta koostuu yritysten virkistys- ja koulutuspäivien järjestämisestä.

Haastatteluun vastannut Liisa Tyllilä on aloittanut uransa luontomatkailun parissa vuonna 1979 oppaana Seitsemisen kansallispuistossa, josta varsinainen kansallispuisto tuli vasta 1982. Hän on myös aikoinaan kouluttanut eräoppaita. Hänen miehensä Pekka on pitkän linjan kilpameloja ja melontaohjaajien kouluttaja, sekä järvi-, joki- että merimelonnassa. Myös heidän pojallaan Tapiolla ja Liisan veljenpojalla Laurilla on melontaohjaajan ja köysitoiminnan ohjaajan pätevyys. Myös hiihtoliiton kursseja on käyty ja hiihdossa eri tavoin pätevädytty. Yrityksen toiminnassa painotetaan kaikkien tarjottavien liikuntamuotojen tekniikan oikeaoppista opettamista.

Suurin osa yrityksen toiminnasta koostuu muutaman tunnin mittaisista luontoretkestä, joissa liikutaan joko patikoiden tai meloen. Monet melontaretkestä toteutetaan lähijärvillä, mutta myös jokimelontaan on mahdollisuus, tietenkin vedenpinnan korkeus huomioon ottaen. Pääpaino retkissä on ryhmäytymisessä luontoliikunnan keinoin. Yrityksessä on myös aktiivisesti kehitetty apuvälineitä, jotka tekevät melomisesta myös turvallista pyörätuolissa oleville asiakkaille. Yrittäjät tekevät myös yhteistyötä pyörätuolien kuljetukseen sopivan bussin omistavan yrityksen kanssa, ja järjestävät vanhuksille retkiä esimerkiksi Seitsemisen esteettömälle luontopolulle. Muutenkin tarkoituksena olisi laajentaa toimintaa vanhuspuolelle.

Tukia Green Care -toiminnasta yritys ei saa, niin kuin eivät muutkaan. Yritystukiä on haettu aikaisemmin kanootteja kehittäessä, mutta byrokratiasta jäi todella paha maku suuhun. Yksi haaste yrityksen toiminnalle on myös luonto, sillä esimerkiksi lumeton talvi voi hankaloittaa esimerkiksi retkiluistelun toteuttamista. ”Mutta me ei olla koskaan sorruttu rahastukseen”, Liisa toteaa ”eli taloudelliset notkahdukset ei ole meihin niin pahasti vaikuttanut kuin moniin muihin.”

Liisa on yksi Green Care Finland ry:n perustajajäsenistä ja toteaa nähneensä luontokuntoutuksen toimivuuden myös omalla kohdallaan ortopedisistä vaivoista ja leikkauksista parantuessa. Hän toivookin, että jonakin päivänä luontokuntoutus saataisiin Kela-korvauksen piiriin. Ja ihan normaalit terveetkin ihmiset tarvitsevat vastapainoa arjelle ja työlle, ja silloin Green Care voi antaa voimaa ja energiaa. Liisa kiteyttääkin Green Caren sanoihin; ”Mene metsään, Ilo istuu puiden siimeksessä ja tarjoaa kättä jokaiselle.”

7.2 Eläinavusteinen Green Care

7.2.1 Eläimet hyvinvoinnin tukena

Eläimillä on todistetusti rauhoittava vaikutus ihmisiin. Eläimet eivät tuomitse tai aiheuta sosiaalisia paineita, mikä tekee kanssakäymisen eläinten kanssa monille helpoksi. Lisäksi eläinhoitotyön rutiinit tuovat rakennetta myös hoitajan elämään. (Green Care Finland ry 2014.) Eräissä tutkimuksissa todettiin positiivisen koirakontaktin vähentävän selkeästi ihmisten stressihormonin eritystä ja laskevan verenpainetta. Lisäksi niin sanottujen mielihyvähormonien, endorfiinin, oksitosiinin, dopamiinin ja prolaktiinin erityksessä lisääntyi niin ihmisillä kuin koirillakin (Odendaal 2000).

Yksi kotimainen eläinavusteisen toiminnan esimerkki on Suomen-Karvakaverit, jonka tavoitteena on kehittää ja toteuttaa eläinavusteista työskentelyä. Karva-Kavereihin päästäkseen eläimen kuuluu suorittaa hyväksytysti soveltuvuuskoe, jonka jälkeen sen on mahdollista käydä esimerkiksi hoitolaitosvierailuilla yhdessä käsittelijänsä kanssa. Karva-Kavereihin kuuluu monenlaisia eläimiä, esimerkiksi pieneläimiä kuten marsuja, koiria sekä myös poneja ja alpakoita. (Suomen Karva-Kaverit 2014.) Eläimen käsittelijä ei tarvitse hoitoalan koulutusta, jos toimintaa ei luokitella kuntouttavaksi.

Myös sairaalaympäristössä toteutetussa tutkimuksessa todettiin, että eläinavusteiseen toimintaan koulutetun koiran läsnäolo rauhoitti lapsia ja vähensi kivun tunnetta sekä kipulääkityksen tarvetta (Braun, Stangler, Narveson & Pettingell 2009.) Green Care -toimintaan Vihreän voiman alaisuudessa voidaan lukea myös pelkkä eläinten läsnäolo ilman varsinaista terapiaa tai kuntoutusta, esimerkiksi elämyksiä tarjoavalla maatilavierailulla (Green Care Finland ry 2014.) Seuraavaksi esittelyssä olevan Kaiturin tilan eläinten pääasiallinen työtehtävä onkin vierailijoiden kanssa seurustelu.

7.2.2 Yritysesittely - Kaiturin tila

Kaiturin tila on pieni maatila Maskussa, Varsinais-Suomessa, ja se tarjoaa tutustumiskierroksia pienryhmille tilan maataiseläinten parissa. Haastatteluun osallistunut Marjukka Kulmala perheineen osti tilan vuonna 2003, minkä jälkeen taloa ja rakennuksia on korjattu aktiivisesti ja eläimiä on hankittu niihin asumaan. Kesäaikaan tilalla toimii myös pieni, sunnuntaisin auki oleva kesäkahvila, jossa tarjoillaan pääsääntöisesti luomu- ja lähiraaka-aineista, sekä oman kanan ja puutarhan tuotteista leivottuja kahvileipiä.

Kaiturin tilan pihapiiristä löytyy suomenlampaita, maatiaiskanoja, kaksi kyyttöä ja lapinlehmä, kissa ja uusimpina tulokkaina kaksi possua. Myös naapurin suomenhevonen on mahdollista saada paikan päälle. Näiden eläinten kanssa järjestetään pienryhmä kierroksia, joissa vierailijat pääsevät silittelemään ja syöttämään eläimiä, ja oppivat niiden hoidosta ja elämästä. Eläimet ovat niin kesyjä, että niitä pääsee vaikka halaamaan.

Tilalla yrittäjänä toimivalla Marjukalla on biologian opettajan tausta sekä terveystiedon opettajan pätevyys. Oma kiinnostus niin luontoa kuin maataiseläimienkin säilytystä kohtaan on ollut yrityksen perustamisen taustalla sekä halu jakaa näitä kokemuksia myös muille. Myös hoivavietti vetää niin ihmisten kuin eläintenkin pariin. Kesällä tyypillisin asiakasryhmä on tavalliset perheet ja myös päiväkotiryhmät, mutta joukossa on paljon myös sosiaalitoimen asiakkaita ja vanhusryhmiä. Emäntä itse toivoisi vielä enemmän esimerkiksi päihde- ja mielenterveyskuntoutujia. Erityisryhmien mukana tulee tietysti aina myös oma ohjaaja, jolla on pätevyys sosiaalityöhön. Marjukka painottaa myös ohjaajan motivaatiota kierroksien onnistumisessa.

Jossain määrin haasteelliseksi on osoittautunut vielä nuoren yrityksen markkinointi, mutta asiakkaiden palaute on ollut jatkuvasti positiivista. ”Myös tällainen Green Care -aiheinen toiminta ei ole vielä sosiaalialallakaan kovin tunnettua”, toteaa Marjukka, ”joten asiakkaiden tulo on pääasiassa yksittäisten ihmisten kiinnostuksen varassa.” Toiveena olisi myös tietoisuuden lisääntyminen Green Caren vaikuttavuuden suhteen.

7.2.3 Eläimet terapiatyössä

Varsinaista eläinterapiaa voi tarjota vain sosiaali- ja terveysalan ammattilainen, esimerkiksi koulutettu toimintaterapeutti (Green Care Finland ry 2014). Myös eläimellä tulee olla sopiva luonne toimintaan ja tietenkin eläimen terveys tulee olla kunnossa. Terapiaeläimille on olemassa soveltuvuustestejä, joita muun muassa Suomen-Karvakaverit järjestää (Suomen Karva-Kaverit 2014). Useat yritykset tekevät yhteistyötä niin, että eläinten käsittelystä vastaa eri henkilö kuin terapeutti, siis eläimen tunteva ja sen ohjaamiseen pätevä henkilö. Eläimen hyvinvointi on aina etusijalla ja toiminnassa tulisikin ottaa huomioon eläimen jaksaminen ja riittävät virikkeet. (Green Care Finland ry 2014.)

Eläinavusteinen terapia on aina tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa. Toiminta toteutetaan asiakkaan tarpeiden mukaisesti ja edistymistä seurataan jatkuvasti. Eläinterapiassa pyritään tasapainoon turvallisuuden tunteen ja hallittujen haasteiden välillä, jotta saadaan aikaan motivaatio uuden kokeiluun ja oppimiseen. Asiakas voi saada eläimen läsnäolosta turvaa ja löytää rohkeutta käsitellä itselleen vaikeita asioita. (Green Care Finland ry 2014.)

Suomessa yleisintä eläinavusteista toimintaa on hevosia apunaan käyttävä kuntoutustoiminta (Yli-Viikari ym. 2009, 33). Ratsastusterapiassa opitaan oman kehon ja mielen hallintaa, eikä pääpaino ole teknisen ratsastuksen opettelemisella. Ratsastusterapia on toiminnallista ja siinä ollaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa hevosen kanssa. Toiminnassa voidaan pyrkiä parantamaan esimerkiksi asiakkaan motoriikkaa tai keskittyä psyykkiseen puoleen, riippuen asiakkaan tarpeista. Talliympäristö tarjoaa myös mahdollisuuden oppia rutiineja ja järjestelmällisyyttä (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013). Ratsastusterapia on ainoa Kelan kustantama eläinavusteisen terapian muoto.

Eläinavusteisessa terapiassa voidaan hevosen lisäksi käyttää monenlaisia eläimiä, esimerkiksi pieneläimiä, koiria ja uusimpana ilmiönä alpakoita ja laamoja. Seuraavana esittelyssä on Ylitalon alpakat & laamat, yritys joka toi ensimmäiset alpakat ja laamat Suomeen. Ensimmäinen soveltuvuuskokeen läpäissyt suomalainen terapia-alkapka on myös kyseisestä yrityksestä lähtöisin.

7.2.4 Yritysesittely- Ylitalon alpakat ja laamat

Pirkko Kivikarin ja Tuomo Ylitalon tila Ylitalon Alpakat ja laamat sijaitsee Hattulassa, Hämeenlinnassa. Yrittäjät toivat ensimmäiset alpakat Suomeen vuonna 2002 nähtyään alpakoita amerikkalaisessa lehdessä vuonna 1998. Vuonna 2004 oli ensimmäisten laamojen vuoro. Tilan pääasiallinen tulonlähde on alpaka- ja laamavasojen myynti, mutta tilan eläimet ovat käytössä myös eläinavusteisessa terapiassa. Onpa tilalta myyty sertifioituja terapiaeläimiä myös ulkomaille.

Molemmat yrittäjät ovat kouluttautuneet eläinten ohjaajiksi entisen Terapia alpakat ja laamat ry:n kautta. Ylitalon tilan eläimiä ja tiloja vuokraa erillinen koulutettu toimintaterapeutti, ja yrittäjät toimivat eläinten käsittelijöinä. Eläinavusteista terapiaa toteutetaan yrityksen omissa tiloissa ja laitospvierailuja tehdään eläinten kanssa noin kerran viikossa. Tilalla on tällä hetkellä yhteensä 15 alpakkaa ja laamaa, ja terapiassa käytetyt eläimet valitaan asiakkaan tarpeiden mukaan. Asiakkaan kanssa toteutuvasta terapiasta tehdään aina toimintasuunnitelma. Yrityksen omistamat ensimmäiset suomalaiset terapialaamat ja -alpakat testattiin ja sertifioitiin terapiatoimintaan sopivuuden varmistamiseksi, ja nykyään soveltuvuuskokeet hoidetaan Suomen Karva-Kaverit kautta.

Suurin laitospvierailujen kohderyhmä on vanhukset. Tilalla tapahtuvassa eläinavusteisessa terapiassa asiakkaita on laidasta laitaan: lapsilla toiminta voi olla laumaan tutustumista, vanhemmilla esimerkiksi laama-agilityä. Eläimet valitaan luonteen ja toimintakyvyn mukaan. Kaikki eläimet eivät esimerkiksi sovellu agilityyn. Tulevaisuutta ajatellen on myös pohdittu tilan hevosten käyttöä terapiatyössä tai sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, ”mutta siihen tarvittaisiin taas uusi ammatti-ihminen,” Pirkko toteaa.

Idea eläinavusteisen terapian aloittamisesta lähti, kun huomattiin, että tilan eläimissä oli yksilöitä, jotka voisivat toimintaan sopia. Onneksi pian löytyi myös koulutettu toimintaterapeutti. Pirkko toteaa, että ”eläinten kanssa työskentely ja puuhailu on itselle se mitä halutaan tehdä.” Eläin on terapiassa yllättävän vahva työkalu, eikä yrittäjä koskaan lakkaa ihmettelemästä, miten eläin voi vaikuttaa

ihmiseen. ”Suurin haaste”, Kivikarin sanoin, ”on usein rahoituksen puute. Ihmiset haluavat eläinavusteiseen terapiaan, eikä sen toimivuudestaan enää ole niin paljon epäilyksiä, mutta asiakkaat joutuvat itse maksamaan toiminnasta.”

7.2.5 Ratsastusta erityisryhmille

Erityisryhmien ratsastustoimintaa kutsutaan vammaisratsastukseksi tai erityistä tukea tarvitsevien ratsastukseksi. Tarkoituksena on opetella ratsastamaan omien rajoitusten puitteissa, virkistyä ja kohottaa kuntoa. Vammaisratsastus on usein kouluratsastusta. Erityistukea tarvitsevasta asiakkaasta riippuen on kuitenkin mahdollista kokeilla vaikka lännenratsastusta tai matkaratsastusta, tai vikellykseksi kutsuttua hevosen selässä tapahtuvaa voimistelua. Ratsastuksen muoto valitaan yksilöllisesti asiakkaan kykyjen mukaan. (Suomen Ratsastajainliitto 2014.)

Jos motivaatiota on riittävästi vammaisratsastuksessa voi edetä paraolympiatasolle saakka. Ratsastus on erityisryhmille samanlaista, mutta esimerkiksi varusteita voidaan muuttaa tarpeen mukaan. Erityisryhmien ratsastusta varten toiminnantarjoaja tarvitsee vammaisratsastusohjaajan pätevyyden. Suomen ratsastajainliitto järjestää kursseja vammaisratsastuksen ohjaajaksi haluaville. Kursseja on tarjolla myös avustajille ja taluttajille. (Suomen Ratsastajainliitto 2014.)

7.2.6 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on pitkäjänteistä, ennaltaehkäisevää tai kuntouttavaa toimintaa, joka on suunnattu lapsille ja nuorille. Toimintaa harjoitetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ihmisten ja hevosten välillä talliympäristössä. Toiminnalla voidaan pyrkiä ratkaisemaan sosiaalisia ongelmia tai ehkäisemään syrjäytymistä. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry 2011.)

Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan kuuluu kaikki hevosiin liittyvä toiminta ruokinnasta ja hoidosta aina ratsastamiseen. Toiminnassa keskeistä on hevosen hyvinvointi ja hevosen hyvinvoinnista huolehdittaessa pyritään nuorelle opettamaan myös omasta hyvinvoinnista huolehtiminen. Hevosten lisäksi myös tallihenkilökunta ja ohjaaja ovat tärkeässä roolissa vuorovaikutustaitojen opetteluissa. Toiminnassa pyritään oppimiseen aktiivisen toiminnan kautta. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry 2011.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutusta järjestää yhteistyössä Ypäjän hevosopisto, Turun yliopisto ja Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry. Koulutus on suunnattu pääasiassa hevosalan ammattilaisille, joilla on sosiaali- ja terveysalan koulutustaustaa. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry 2011.) Seuraavaksi esittelyssä on Tmi Hirnuva Hevonen, jonka yrittäjänä toimii sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen käynyt Riitta Pekkala. Hirnuva Hevonen eroaa monin tavoin tavallisesta ratsastuskoulusta.

7.2.7 Yritysesittely - Tmi Hirnuva Hevonen

Vuonna 2011 perustettu Tmi Hirnuva Hevonen sijaitsee Vihannissa, Pohjois-Pohjanmaalla ja tarjoaa Riitta Pekkalan ja kuuden hevosen voimin elämyksiä eläinten parissa. Erona suureen ratsastustalliin Hirnuvassa Hevosessa panostetaan yksilölliseen kokemiseen hevosen kanssa maaseutuidyllin keskellä, eikä pääpaino suinkaan ole teknisessä ratsastuksessa. Myös pihapiirin muut eläimet ovat mukana tilan tarjoamassa toiminnassa.

Riitta on koulutustaustaltaan kaupallisen alan tradenomi, sekä maaseutuyrittäjä hevostalouden puolelta. Hän on suorittanut sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksena Itä-Suomen yliopiston ja Ylä-Savon ammattiopiston yhteistyökoulutuksena. Yrityksen hevostoiminnassa pääpaino ei ole tavallisella ratsastuksella, vaan tunnit toteutetaan yksilöllisesti ja hevosen hoitaminen korostuu. Hevosen hoitaminen ja varustelu tehdään yhdessä yrittäjän kanssa. Asiakas osallistuu aktiivisesti hevosen hoitoon ja tarhaan viemiseen.

Suurin asiakasryhmä on tällä hetkellä lapset ja nuoret, joiden kanssa haetaan onnistumisen kokemuksia, sekä hevosen kautta tapahtuvaa sosiaalista vuorovaikutusta. Tilalla järjestetään myös erilaisia kerhoja ja kursseja eri-ikäisille lapsille, joissa ollaan paljon ulkona ja puuhaillaan tilan eläinten kanssa. Hevosten lisäksi tilalla on siis myös lampaita, kanoja ja kukko, kani sekä kissa ja koira. Keväällä 2014 alkoivat ensimmäiset erityisryhmien kerhot, joihin osallistuu aina henkilö, jolla on koulutus kehitysvammaisten ohjaamiseen.

Yrityksen toimitilat ovat kunnostuksen kohteena, remontin valmistuttua on mahdollista laajentaa toimintaa ja vallata esimerkiksi uusia kohderyhmiä. Suurin haaste on ollut ideoiden tuotteistaminen ja hinnoittelu ja osittain vielä nuoren yrityksen toiminnan markkinointi. Yrittäjä kokee kuitenkin työnsä erittäin palkitsevaksi.

Motivaatio Green Carea kohtaan tulee yrittäjälle siitä tunteesta, että luonto ja eläimet antavat niin paljon. On hienoa antaa muille ihmisille mahdollisuus kokea se tunne ja nähdä sen kuntouttava vaikutus. ”Luonto ja eläimet eivät nykyään enää ole kaikille itsestäänselvyys,” Riitta toteaa. Tallille tullessa on tavoitteena saada asiakas irtaantumaan arjesta ja päästämään irti huolista, edes vierailun ajaksi.

7.3 Kuntouttava maataloustyö

Maatiloilla tapahtuva kuntouttava työtoiminta on suomalaisissa yrityksissä vielä suhteellisen uutta toimintaa. Vankeinhoidossa ja mielisairaaloissa toimintaa on kuitenkin harjoitettu jo pitkään. (Salovuori 2012.) Esimerkiksi Sukevan vankilassa alkuperäiskarjan kasvatus on auttanut säilyttämään tärkeää jalostusaineistoa alkuperäisroduista. Maataloustöiden vaikuttavuutta ei ole vankien keskuudessa tutkittu, mutta työ on havaittu suosituksi. (Yli-Viikari ym. 2009, 43.) Sukevan vankilan karjatalous lakkautettiin kuitenkin vuonna 2008 ja nyt enää Pelson vankilassa on lypsykarjaa (Eläingenivarat 2008, 18-21).

Monessa Euroopan maassa kuntouttava maataloustoiminta tai toiselta nimeltään kuntouttava päivätoiminta on jo tuttua ja laajalle levinnyttä. Esimerkiksi Hollannissa niin sanottujen Care Farm-tilojen määrä on lisääntynyt viime vuosina huomasti, ja Norjassa vastaavien tilojen määrä on 9000 paikkeilla. Ruotsissa on myös viime vuosina kehitetty ja toteutettu päivätoiminnan mallia, jossa kuntoutuksen tarpeessa oleville järjestetään työtoimintaa maatiloilla. Suomessa toimintaa on aloitettu pitkälti saman mallin mukaan. (Green Care Finland ry 2014.)

Kuntouttava toiminta maatiloilla sisältää yleensä kaikkia tilan töitä kuntoutujan kykyjen mukaan noin kuusi tuntia päivässä. palvelun ostaja on yleensä julkinen sektori. Päivätoiminnan sisällöstä vastaa palveluntarjoaja, mutta toiminnan suunnitteluun osallistuu myös asiakkaista vastaava taso, jotta tavoitteellisuus ja toiminnan soveltuvuus asiakkaalle on taattu. Seuraavana esittelyssä on kaksi suomalaista yritystä, Wuthering Heights Ky, jossa kuntouttava päivätoiminta on vasta suunnitteilla, ja Isokummun lammastila, jossa toiminta on juuri alkanut.

7.3.1 Yritysesittely – Wuthering Heights Ky

Wuthering Heights Ky, suomennettuna Humiseva Harju, on alpakkatila sijaintinaan Kullaa, Satakunta. Tilalle muuttivat ensimmäiset alpakat vuonna 2012, ja varsinainen yritystoiminta on alkamassa loppukesästä 2014. Suunnitteilla on aloittaa alpakkaretket hyvinvointimatkailuna, sekä vuonna 2015 alkavan kuntokokeiluhankkeen puitteissa toteuttaa pitkäaikaistyöttömille suunnattua työtoimintaa.

Tilalla yrittäjänä aloittava ja eläimistä vastaava Carita Saarinen on valmistunut lähihoitajaksi kuntoutuksen koulutusohjelmasta. ”Jos eläin- ja luontoavusteiseen toimintaan liittyvää koulutusta ajattelee, joutuu hakemaan aika hajanaisilta tahoilta,” Carita sanoo. Eläinavusteisen valmentajan täydennyskoulutus on yrittäjällä tällä hetkellä kesken, hevosalan yrittäjän valmennus suoritettu. Entinen päihde- ja mielenterveyskuntouttajan työ oli todella palkitseva, mutta nyt oman yrityksen perustaminen ja suunnittelu on vienyt kaiken ajan. Tulevaisuudessa olisikin haaveena pystyä hyödyntämään vanhaa osaamista omien eläinten kautta ja puitteiden kautta.

Tarkoituksena on alkaa tarjoamaan erilaisille asiakasryhmille hyvinvointimatkailua alpakkaretkien muodossa, joka on vielä ainakin Suomessa varsin tuntematonta toimintaa. Vuonna 2015 tilalla on tarkoitus alkaa ratsastusterapia ulkopuolisen koulutetun ratsastusterapeutin pitämänä yrityksen hevosella, sillä oletuksella, että Kela hyväksyy tarjouspyynnön. Tilaa ympäröivät maastoreitit ja uusi ratsastuskenttä tarjoavat hyvät puutteet toiminnalle. Myös erityisasiakkaiden talustratsastus tai lännenratsastuksen alkeiden opetus on yksi mahdollisuus.

Pitkäaikaistyöttömien kuntouttavassa työtoiminnassa on tarkoituksena tutustuttaa kuntoutujat tilan töihin, ja antaa heille vastuuta ja töitä oman jaksamisen mukaan. ”Eläinten ja maatilan töiden teko on vastuullista, ja antaa varmasti erilaista motivaatiota ja luottamuksen tunnetta kuin monet tavalliset työpajat,” Carita sanoo. ”Tämä alkava kuntakokeilu ei kuitenkaan ole yritystoimintaa, sillä kunta ei maksa siitä mitään, mutta apua tilan töihin kuntoutujista olisi.”

Yrittäjän mukaan yksi haasteista on ainakin vielä tässä vaiheessa Green Caren tuntemattomuus ja Suomessa puutteellinen näyttö sen vaikutuksista. ”Toisaalta puuttuvat toimintamallit antavat tilaa luovalle ajattelulle ja tuotteistukselle,” Carita toteaa. Juuri tuotteistaminen on kuitenkin aikaa vievää ja markkinointi ja asiakkaiden löytäminen vielä jonkinlainen kysymysmerkki. Samaan aikaan yrityksen kannattavuus ja Green Care -arvojen säilyttäminen mukana toiminnassa saattaa luoda haasteita.

7.3.2 Yritysesittely - Isokummun lammastila

Isokummun lammastila sijaitsee Sievissä, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan välissä. Lampola valmistui vuonna 2007, ja tilalla täysipäiväisenä yrittäjänä toimii haastatteluun vastannut Satu Kumpulainen. Yrityksen päätuotantosuunta on luomulampaanlihan tuotanto. Tilalla on yhteensä noin 250 suomenlammas emoa ja parhaimmillaan karitsojen kanssa eläinten lukumäärä nousee 600:aan. Kesäisin emolampaat tekevät tärkeää luonnonsuojelutyötä puhdistaen merenrannan perinnebiotooppeja. Tilalla on myös alusta alkaen järjestetty tilavierailuja erilaisille ryhmille.

Yrittäjällä on taustalla maaseutuyrittäjän tutkinto, ja tällä hetkellä hän suorittaa yritysjohtamisen erikoisammattitutkintoa, kun ensin suunnitelmissa ollut Green Care -yrittäjän erikoisammattitutkinto ei alkanutkaan vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Nykyisissä opinnoissa Sadulla on kuitenkin meneillään Green Care-yrittäjyyden perustaminen projektityönä. Hänen aviomiehensä Pasi Kumpulainen, koulutukseltaan putkiasentaja ja kirvesmies, työskentelee tilalla os aikaisesti. Myös yksi perheen tyttäristä opiskelee maaseutuyrittäjäksi ja on tilalla oppisopimuksella töissä päävastuunaan hevosten ja ponien hoito. Lisäksi perheen viisi muuta lasta auttavat tarpeen mukaan.

Tilavierailuilla käy ryhmiä laidasta laitaan, erikoisryhmistä vanhuksiin ja opiskelijoihin, ja vierailujen sisältö yritetäänkin aina miettiä vierailijoiden tarpeiden mukaan. Pihapiirissä on kesällä kävijöiden iloksi kaneja, marsuja, kissa ja koiria sekä kolme hevosta ja kolme ponia. Myös jokunen lammas muistetaan aina

jättää pihapiiriin. Uutena toimintana tilalla on aloitettu kehitysvammaisten päivätoiminta kesällä 2014.

”Tilavierailujen ja päivätoiminnan yhteydessä puhutaan aina virkistävästä toiminnasta, ei kuntouttavasta, koska meillä ei terveystalon koulutusta ole,” Satu muistuttaa. Päivätoiminnan asiakkaista vastuu on sairaanhoitopiirillä ja asiakkaista tehdään maksusitoumus, yrittäjä puolestaan huolehtii asiakkaiden kuuden tunnin pituisen päivän aktivoinnista ja toiminnasta. Päivätoiminta tullaan suunnittelemaan huolella ja sen vaikuttavuutta aiotaan seurata. Tähän mennessä toiminta on alkanut hyvin tuloksin.

Motivaatio Green Careen on yrittäjälle tullut, kun on nähnyt eläinten ja luonnon vaikutuksen niin omaan kuin muidenkin terveyteen ja paranemiseen, ja kuinka eläinten kanssa työskentely vaikuttaa ihmiseen. Hän on myös ollut mukana erilaisissa Green Care -hankkeissa myös kansainvälisesti. Yrittäjäedustajana ohjaustyöryhmän mukana tehdyt matkat Norjaan ja Ruotsiin ovat vakuuttaneet vielä enemmän tämän ajattelumallin hyödyistä ja siitä, miten jo yhden ihmisen elämänlaadun parantaminen on tarpeeksi. Valmiin Green Care -toimintamallin puute on kuitenkin suomalaisessa byrokratiassa osoittautunut haastavaksi, varsinkin päivätoiminnan aloittamisessa.

8 Päätäntä

8.1 Tulosten tarkastelu

8.1.1 Green Caren selventäminen

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä Green Care pitää sisällään. Mielestäni tavoite on saavutettu. Jos yritän tiivistää koko Green Care -käsitteen, luonnehtisin sitä toiminnaksi, joka pyrkii ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseen luonnon ja eläinten avulla. Se on myös tavoitteellista ja suunniteltua. Mielenkiintoinen osa Green Care -toimintaa on myös se, että luonnon voi tuoda myös asiakkaan luokse. Se voi tarjota monille sen, mitä nykypäivän ylityöllistetty terveydenhuolto ei useinkaan voi, eli esimerkiksi hoitolaitoksiin tuodut kasvit päivää piristämään tai eläimet käsien ulottuville.

Vihreän hoivan alaisuudessa oleva Green Care -toiminta keskittyy apua tarvitseviin ihmisiin ja pyrkii rikastuttamaan tai parantamaan heidän elämäänsä, sekä fyysistä tai psyykkistä kuntoaan. Vihreä voima taas virkistää ja ennaltaehkäisee ongelmia, kasvattaa ja tarjoaa uusia elämyksiä. Tämä kahtia jako mahdollistaa Green Caren suuntaamisen myös niin sanotusti terveille ihmisille, eikä rajoita toimintaa vain kuntouttamiseen. Vaikka tavoitteellisuus kuntouttamisessa onkin Green Caren määrittelyssä tärkeää, on hyvä nähdä myös sen ennaltaehkäisevä voima. Ja vaikka toiminta olisikin vain virkistävää, on hienoa, että ammattitaitoa ja osaamista painotetaan kaikessa toiminnassa.

Tutkimuksessa saatiin selville yrityksistä pääosin kaikki, mitä haluttiin. Yrittäjät kertoivat avoimesti motivaatioistaan Green Caren suhteen. Yrittäjien ja yritysten taustat eivät jääneet epäselviksi ja yritystoiminnasta saatiin aikaan kattavat kuvaukset. Myös Green Care -toiminnan haasteita tuli mielestäni riittävästi ilmi. On hienoa, että haastatteluun osallistui monenlaisia yrityksiä, jolloin oli mahdollista saavuttaa tavoite erilaisten Green Caren -yritysten esittelystä.

8.1.2 Green Care -yrittäjien yhteisiä kokemuksia ja havaintoja

Yrityksen edustajien haastatteluissa tuli esiin monta yhdistävää tekijää. Moni yrittäjästä kertoi oman kokemuksen luonnon ja eläinten voimaannuttavasta vaikutuksesta syyksi toiminnan aloittamiseen. Luonnossa työskentelevät kokivat työn rauhoittavaksi ja elvyttäväksi, eläinten kanssa työtä tekevät työn erittäin motivoivaksi ja halusivat usein jakaa sitä samaa tunnetta muille. Moni myös sa-
noin yllättyneensä siitä, miten vahvasti eläimet ihmisiin vaikuttivat. Kaikki yrittä-
jät kokivat työnsä palkitsevaksi sekä mainitsivat asiakkaiden olevan tyytyväisiä.

Haasteeksi pääosa yrittäjistä koki Green Caren tuntemattomuuden Suomessa. Joissain tapauksissa toiminnan vaikuttavuutta todistavien kotimaisten tutkimus-
tuloksien puute on tuottanut vaikeuksia toimintaa aloittaessa, varsinkin päättä-
jien osalta. Valmis Green Care -toimintamalli varsinkin luontolähtöisen työtoi-
minnan suhteen tulisi tarpeeseen. Osa yrittäjistä myös totesi, että koska valtio
ei tue toimintaa, joutuvat asiakkaat itse kustantamaan palvelun. Esimerkiksi
eläinavusteiseen toimintaan halukkaita olisi enemmän kuin maksukykyisiä. He-
vosterapia on käsittääkseni vielä tällä hetkellä ainoa Kelan korvaama Green
Caren -muoto.

Green Care -toimintaa varten yrittäjät eivät saa minkäänlaisia tukia. Monet yri-
tyksistä olivat myös niin uusia, että markkinointi ja asiakkaiden löytäminen on
vielä haasteellista. Lisäksi tuotteistaminen on saattanut tuottaa vaikeuksia, kun
olemassa olevaa mallia ei toiminnalle löydy. Yksi turhauttava puoli yritystoimin-
nan markkinoinnissa on myös Suomessa vielä puutteellinen Green Care -
koulutus. Monenlaisia kursseja ja valmennuksia on jo olemassa, mutta muuta-
mat haastateltavat toivoisivat enemmän konkreettista näyttöä osaamisesta, jon-
ka voisi asiakkaalle esittää.

8.3 Tulosten luotettavuus ja eettisyys

Tämän tutkimuksen teoriaosuus on pyritty kokoamaan luotettavista lähteistä ja asiantuntijoiden julkaisemasta tiedosta. Aineiston alkuperä ja lähteet on merkitty asiaankuuluvasti. Tietoja ei ole vääristelty. Yritysesittelyjä ajatellen täytyy kuitenkin muistaa, että haastatteluihin osallistui vain seitsemän yritystä, joten heidän mielipiteitään ei voi yleistää kaikkiin suomalaisiin Green Care -yrittäjiin.

Yritysesittelyjä varten kaikilta haastateltavilta yrittäjiltä kysyttiin suostumus etukäteen. Kysymysten aihepiiristä kerrottiin etukäteen sähköpostilla. Haastateltavien kysymyksiin tutkimuksen luonteesta vastattiin totuudenmukaisesti ja mahdollisimman tarkasti. Jos yrittäjä ei halunnut jotain haastattelun aikana noussutta aihetta tutkimukseen, toivetta kunnioitettiin. Vastauksia ei vääristelty ja esittelyihin kirjoitettiin vain haastatteluista tai yritysten kotisivuilta saatua tietoa. Yrittäjillä oli myös mahdollisuus tarkastaa yritysesittelyiden totuudenmukaisuus ennen tutkimuksen julkaisemista.

8.4 Toimenpidesuosituksien ja jatkotutkimusaiheet

Suomalaiset tutkimukset Green Caren ja sen toimialojen vaikuttavuudesta ovat vielä vähäisiä. Keskeinen rooli yritystoiminnan organisoinnissa ja toteutuksessa on valmiilla toimintamalleilla, mutta niiden kehitys on kotimaassamme kyseisellä alalla vielä aivan alkutekijöissään. Esimerkiksi kuntouttavan tai virkistävän Green Care -aiheisen päivätoiminnan mallia ei ole vielä käsittääkseni säädetty mihinkään, mikä voi olla aloittavalle yrittäjällä ongelmallista. Suomessa on kuitenkin monia toimijoita, jotka ajavat Green Care -toimintaa eteenpäin ja toivottavasti toimintamallit saadaan vielä joskus käyttöön.

Green Carea on opinnäytetöiden saralla käsitelty vielä suhteellisen vähän ja mahdollisuuksia aiheen piirissä on paljon. Pääosa Green Carea käsittelevistä opinnäytetöistä vaikuttaa keskittyvän hoiva-alalle tai tiettyjen yritysten toiminnan kehittämiseen tai suunnitteluun. Mielestäni Green Caren vaikuttavuuden toteutamiselle olisi tarvetta. Yksi tärkeä työ voisi siis olla ulkomaisten tutkimustulosten

kokoaminen ja arviointi. Ja aina vain parempi, jos joku tutkisi eri toimintojen vaikuttavuutta Suomessa.

Vaikuttavuutta voisi tutkia esimerkiksi asiakaslähtöisesti yksinkertaisella kyselytutkimuksella. Kyselyn voisi suunnata tiettyyn tai useampaan Green Care -toimintaa harjoittavaan yritykseen ja tiedustella, ovatko asiakkaat kokeneet toiminnan vaikuttaneen positiivisesti heidän elämäänsä ja ovatko toiminnalle asetetut tavoitteet täyttyneet.

Hoitolaitoksissa Green Care -toiminnan vaikuttavuutta voitaisiin vertailla esimerkiksi puutarhojen suomien hyvinvointivaikutuksia mittaamalla. Henkistä hyvinvointia voitaisiin esimerkiksi tarkastella puutarhassa oleskelun tai eläinten vierailujen jälkeen.

Myös maataloustöiden kuntouttava vaikutus on havaittu monissa Euroopan maissa, kun taas Suomessa sitä hyödynnetään hyvin vähän. Valaisevaa olisi, jos joku esimerkiksi tutkisi kuntoutujien kokemuksia työn vaikuttavuudesta heidän hyvinvointiinsa. Tälläkin saralla tutkittavaa riittää. Tämä opinnäytetyö keskittyi yleisesti Green Caren selkiinnyttämiseen, mutta myös tiettyyn alaan tai kysymykseen painottuvilla tutkimuksilla on vielä tarvetta.

Lähteet

- Braun, C., Stangler, T., Narveson, J. & Pettingell, S. 2009. Animal-assisted therapy as a pain relief intervention for children. *Complementary Therapies in Clinical Practice*. <http://www.pawsforpeople.org/wp-content/uploads/2012/08/AAT-as-an-Pain-Relief-Intervention-for-Children.pdf>. 1.8.2014.
- Bird, W. 2007. Natural thinking. Report for the Royal Society for the Protection of Birds. Iso-Britannia. http://www.rspb.org.uk/Images/naturalthinking_tcm9-161856.pdf. 22.7.2014.
- Coren, S. 1997. *What Do Dogs Know?* New York. Free Press.
- Green Care Finland ry. 2014a. Menetelmät. <http://www.gcfinland.fi/Menetelmat;jsessionid=65FBC015FE6D1B43FD454DA0CA47C7CE.14?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 22.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2014b. Mitä on Green Care? <http://www.gcfinland.fi/home>. 1.6.2014.
- Green Care Finland ry. 2014c. Toimialat. <http://www.gcfinland.fi/toimialat?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 10.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2014d. Nordic Green Care -hanke kävi Ruotsissa. http://www.gcfinland.fi/file/original/nordic+gcmatkaraportti_ruotsi_11_13.11.2013.pdf?fileId=61689. 22.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2013a. Pohjanmaalaiset kävivät Hollannissa. http://www.gcfinland.fi/view_news.twid?id=577698. 23.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2013b. Matkaraportti Green Care-matkalta Hollantiin 7–. 10.4.2014. <http://www.gcfinland.fi/file/original/hollannin+opintoretken+matkaraportti.pdf?fileId=78631>. 23.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2014e. Norja panostaa GC -toimintaan. <http://www.gcfinland.fi/?id=65658>. 27.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2014f. Green Care Finland ry:n jäsenyryityksiä. <http://www.gcfinland.fi/file/original/GCFin%20yritt%C3%A4j%C3%A4t%20TWIDverkkosivuille.pdf?fileId=88277>. 27.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2014g. Kehittäminen. <http://www.gcfinland.fi/kehittaminen>. 27.7.2014.
- Green Care Finland ry. 2014h. Eläin auttaa. <http://www.gcfinland.fi/elain?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>. 4.8.2014.
- Jay, M. 2014. *The Geel Guestion*. Aeon Media Ltd. <http://aeon.co/magazine/living-together/the-town-where-the-mentally-ill-get-a-warm-welcome/>. 20.7.2014.
- Kangasniemi, J. & Koivuniemi, T. 2011. Green Care-ajattelumallin hyödyntäminen koulutuksessa ja ohjauksessa. Opettajan-koulutuksen kehittämishanke. Tampereen Ammattikorkeakoulu.
- Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. 2014. CareVA – Green Care toiminnan vaikutukset ja vaikuttavuus. <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/careva>. 1.8.2014.

- Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. 2014. Green Care – Hyvinvointipalveluja maaseudulta.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare>. 1.8.2014.
- Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. 2014. VoiMaa.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voima>. 1.8.2014.
- Manninen E. 2008. Sukevan vankilatilan lehmistä tuli kaupunkilaisia. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. Eläingenivarat 2008. Suomen kansallisen eläingenivaraohjelman tiedotelehti 1/2008.
http://issuu.com/mttelo/docs/elaingeenivarat_2008web/21. 2.8.2014.
- Mitchell, R. & Popham, F. 2008. Effect of exposure to natural environment on health inequalities: an observational population study. Glasgow ePrints Service.
<http://eprints.gla.ac.uk/4767/1/4767.pdf>. 2.8.2014.
- MTT, THL & Lapin AMK 2014. Green Care -työkirja. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos sekä Lapin ammattikorkeakoulu. Verkkojulkaisu. Saatavilla:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/julkaisut/green-care-tyokirja-17.3.2014.pdf>. 2.8.2014.
- MTT, THL, Ruralia-Instituutti & Keski-Pohjanmaan Koulutusyhtymä. 2013. Luonto Hyvinvoinnin lähteenä -suomalainen Green Care. Green Care - esite.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/2911/green_care_-_esite_%28VoiMaa%29.pdf. 1.8.2014.
- Odendaal, J. 2000. Animal Assisted therapy – magic or medicine? Life sciences research institute. Etelä-Afrikka.
http://www.gronhalsa.se/files/animal-assisted_therapy.pdf. 3.8.2014.
- ProAgria. 2014. Hyvinvointi.
<http://www.proagria.fi/toimialat/hyvinvointi>. 20.7.2014.
- Rappe, E., Lindén, L., Koivunen, T. 2003. Puisto, puutarha ja hyvinvointi. Helsinki: Viherympäristöliitto ry.
- Rush, B. 1812. Medical inquiries and observations upon the diseases of the mind. Pennsylvania Yliopisto. Philadelphia.
<https://archive.org/details/medicalinquiries1812rush>. 23.7.2014.
- Salovuori, T. 2012. Terveyttä puutarhasta – voimaantuminen Green Care – puutarhatoiminnan ohjauksessa. Turun Yliopiston kasvatustieteenlaitos. Pro gradu -tutkielma.
http://www.sininauhaliitto.fi/data/liitteet/terveytta_puutarhasta_-_voimaantuminen_gc_-_puutarhatoiminnan_ohjauksessa_.pdf. 23.7.2014.
- Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry. 2011. Koulutusta ammattilaisille.
http://www.hevostoiminta.net/11_1.8.2014. 4.8.2014.
- Suomen Karva-Kaverit. 2014. Toiminnassamme on mukana.
<http://suomenkarvakaverit.fi/toiminnassa-on-mukana>. 2.8.2014.
- Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. 2013. Mitä on seikkailukasvatus?
<http://www.seikkailukasvatus.fi/fi/verkosto/mika+seikkailukasvatus/>. 3.8.2014.
- Suomen nuorisokeskusyhdistys ry. 2013. Seikkailukasvatusesite.
<http://www.seikkailukasvatus.fi/binary/file/-/id/30/fid/436/>. 4.8.2014.

- Suomen ratsastajainliitto. 2014. Erityisliikunnan koulutus.
<http://www.ratsastus.fi/prime109.aspx>. 2.8.2014.
- Suomen ratsastusterapeutit ry. 2013. Ratsastusterapia.
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>. 2.8.2014.
- Suomen ratsastajainliitto. 2014. Vammaisratsastus.
<http://www.ratsastus.fi/lajit/vammaisratsastus>. 2.8.2014.
- Suopanki, A. 2011. Green Care sosiaalityön mahdollisuutena. Lapin Yliopisto.
http://www.gcf Finland.fi/file/original/suopanki_kandi.pdf?fileId=5584.
28.7.2014.
- Yli-Viikari, A., Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveennummi, A., Kivinen, T., Partanen, U.,
Rantamäki-Lahtinen, L., Soini, K. 2009. Green Care - terveyttä ja
hyvinvointia maatilalta. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
MTT. Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print Oy.
<http://www.mtt.fi/met/pdf/met141.pdf>. 13.6.2014.

Haastattelukysymykset

1. Millaista Green Care -toimintaa harjoitatte?
2. Kuinka toiminta on organisoitu?
3. Mikä oli motivaationne toiminnan aloittamiseen?
4. Millainen koulutustaustanne on toimintaa ajatellen ja minkälaista koulutusta vaaditaan?
5. Millaisiin kohderyhmiin toimintanne keskittyy?
6. Koetteko työn palkitsevaksi ja miksi?
7. Onko toiminta kannattavaa?
8. Onko teillä laajennussuunnitelmia tai muita tulevaisuuden suunnitelmia Green Caren parissa?
9. Millaisia haasteita olette kohdanneet?
10. Saatteko Green Care -toimintaan tukea tai rahoitusta?